

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste Kamercommissie Justitie en Veiligheid
cie.iv@tweedekamer.nl

Den Haag, 19 april 2022
Betreft: Zorgen over kinderen in noodopvanglocaties, 21 april

Geachte leden van de vaste Kamercommissie voor Justitie en Veiligheid,

In aanloop naar het plenaire debat in de Tweede Kamer over de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne op donderdag 21 april vragen we graag uw aandacht voor de schrijnende situatie van (onbegeleide) kinderen en gezinnen in de noodopvang¹ en het aanmeldcentrum Ter Apel.² In Nederland verblijven ruim 7000 kinderen met hun ouders en ruim 800 zonder ouders in asielzoekerscentra of andere vormen van reguliere asielopvang. Daarnaast wonen ruim 1900 kinderen momenteel in noodopvanglocaties. Zij brengen een groot deel van hun jeugd door in een opvanglocatie.

Deze kinderen hebben net als hun Nederlandse leeftijdsgenoten recht op een veilige gezinssituatie, een veilige leefomgeving, stabiliteit en continuïteit in de opvoeding, goede gezondheidszorg, goed onderwijs, vrije tijd, een sociaal netwerk, spel en recreatie, duidelijke informatievoorziening en adequate hulpverlening als er problemen zijn bij het opvoeden en opgroeien.

De Werkgroep Kind in azc en partnerorganisaties geven sinds september 2021 – het begin van de huidige opvangcrisis – alarmsignalen af omdat de leefomstandigheden in verschillende grootschalige noodopvanglocaties door de humane ondergrens zakken. Helaas is er tot nog toe nauwelijks iets verbeterd; de huidige vorm van opvang voldoet niet aan de minimumnormen voor opvang, al helemaal niet voor kinderen die een stabiele, rustige en veilige omgeving nodig hebben voor een gezonde ontwikkeling.³

Het conflict in Oekraïne vraagt om extra inspanning van alle betrokken partijen om opvang voor vluchtelingen te realiseren en laat zien dat er op korte termijn veel mogelijk is. Daarentegen blijft het organiseren van nieuwe plekken in de asielopvang door het kabinet, COA en gemeenten beduidend achter. De rekening daarvan komt helaas bij kinderen terecht. Door verblijf in grootschalige en massale noodopvanglocaties, veelvuldig verhuizen van opvang naar opvang en achterblijvende aandacht voor zorg en psychosociale hulp neemt het risico op trauma en schade in de ontwikkeling en gezondheid aanzienlijk toe.⁴

Nodige actie en verbeteringen

Het is hoog tijd dat er concrete actie ter verbetering komt voor de korte en lange termijn. Om het welzijn van kinderen te beschermen moeten zij voorrang krijgen bij doorstroom naar stabiele, rustige en veilige opvang, waar zij toegang hebben tot goede begeleiding, zorg en onderwijs. Het is noodzakelijk om hiervoor zo snel mogelijk geschikte opvangplekken te creëren.

De Werkgroep Kind in azc hoopt dat u in het plenaire debat de kwetsbare positie van kinderen in de noodopvang onder de aandacht brengt en een reactie vraagt op onderstaande mogelijke acties en de termijn waarop verbeteringen worden gerealiseerd.

¹ Op dit moment is het aantal noodopvanglocaties van het COA opgelopen tot meer dan 50 met in totaal 7000 bewoners onder wie meer dan 1900 kinderen.

² Op dit moment verblijven in Ter Apel 2000 personen, waaronder 113 onbegeleide kinderen.

³ Zie bijvoorbeeld: QuickScan VluchtelingenWerk NL (maart 2022), <https://www.vluchtelingenwerk.nl/sites/default/files/2022-03/Tweede%20quickscan%20noodopvanglocaties.pdf>

⁴ Zie bijvoorbeeld: <https://www.nrc.nl/nieuws/2022/04/14/kinderen-in-ter-apel-verwaarloosd-a4113803>.

- Zorgen dat de Hotel- en Accommodatie (HAR) regeling – voor de uitstroom van statushouders uit azc's richting gemeenten – toegankelijker wordt voor gemeenten. Dit betekent uitbreiding van financiële steun, langer dan het bestaande half jaar. Daarnaast is van belang dat in de HAR-regeling expliciet wordt opgenomen dat gemeenten verantwoordelijkheid dragen voor het regelen van onderwijs voor kinderen.
- Op korte termijn beschikbaar maken van tijdelijke woningen in gebouwen van het Rijksvastgoedbedrijf.
- Wettelijk regelen van een gemeentelijke taakstelling opvang, eventueel via een spoedwet, in lijn met de vraag van de veiligheidsregio's en de commissarissen van de Koning.

Daarnaast vragen wij u graag u om de volgende verbeteringen te bepleiten:

Korte termijn: Zo lang er sprake is van noodopvang, dient deze te voldoen aan minimale eisen. Zorg voor zichtbare verbeteringen waardoor de opvang aan de minimumnormen voor opvang van kinderen en gezinnen voldoet (zie uitgangspunten voor veilige en kindvriendelijke opvang in de annex, bekend bij JenV, COA en gemeenten). De verplichting van het kabinet om aan deze minimumnormen te voldoen geldt ook voor de opvang van kinderen en gezinnen op de vlucht vanuit Oekraïne, die niet onder de verantwoordelijkheid van het COA vallen.

Om te voorkomen dat kinderen (verdere) schade oplopen in hun gezondheid en ontwikkeling vraagt de Werkgroep met klem om kinderen (en hun gezinnen) voorrang te geven en niet langer in grootschalige locaties op te vangen, maar direct in stabiele, veilige en kleinschalige opvanglocaties te plaatsen.⁵

Lange termijn: Gemeenten moeten (structurele) locaties aandragen die geschikt zijn voor bewoning en langer verblijf. Het kabinet en het COA moeten het mogelijk maken om deze opvang kleinschalig en blijvend te laten zijn, gelegen in de woonwijken en met een focus op veerkracht en participatie van kinderen, gezinnen en andere bewoners, in nauwe verbinding met de omgeving. Dit bevordert de leefbaarheid, het welzijn en de integratie van de bewoners. Voor kleinschalige opvang is ook meer draagvlak vanuit gemeenten.⁶ Met een actieve inzet van het kabinet en gemeenten is het mogelijk om de huidige impasse te doorbreken en zorg te dragen voor een duurzaam en structureel opvangsysteem dat toekomstbestendig is.

Aangehecht treft u een uitwerking van onze acht uitgangspunten voor kindvriendelijke en veilige asielopvang. Indien u vragen heeft over onze oproep om tot nodige verbeteringen te komen en onze uitgangspunten staan wij vanzelfsprekend tot uw beschikking.

Met vriendelijke groet,

Arja Oomkens
Coördinator Werkgroep kind in azc
aoomkens@unicef.nl
0643112817

De Werkgroep Kind in azc is een coalitie van Defence for Children, Save The Children Nederland, UNICEF Nederland, VluchtelingenWerk Nederland en Stichting de Vrolijkheid. Initiatiefnemers zoals de leden van de Werkgroep Kind in azc bieden ondersteuning aan in de vorm van expertise of netwerk om op korte termijn de situatie in de noodopvang te verbeteren.

⁵ Zo kunnen veelvuldige en stressvolle verhuizingen worden voorkomen en krijgen kinderen de kans om naar school te gaan, hoeven ze niet telkens weer nieuwe vriendjes te maken en kunnen ze passende hulp krijgen.

⁶ [Bestuurlijke sessie Asiel en integratie | VNG.](#)

ANNEX: Uitgangspunten kindvriendelijke en veilige asielopvang

Voor kinderen die in Nederland asiel aanvragen zijn de vier basisbeginselen uit het VN-Kinderrechtenverdrag relevant: **Het discriminatieverbod uit artikel 2 IVRK, de verplichting het belang van het kind in iedere beslissing een eerste overweging te laten zijn (art. 3 IVRK), het recht op ontwikkeling (art. 6 IVRK) en het recht om gehoord te worden (art. 12 IVRK).** Deze basisbeginselen vormen de leidraad voor onderstaande uitgangspunten voor een kindvriendelijke en veilige asielopvang.

- 1. Uitbreiden van de reguliere opvang zodat de noodopvang zo snel mogelijk kan worden beëindigd.**
 - a. Zorg voor een versnelde ontwikkeling en uitvoering van de Regionale Opvanglocaties, zoals opgesteld in de Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen.
 - b. Zet in op blijvende en kleinschalige opvang (< 150 bewoners), met name in de gebieden waar nu nog weinig opvangplekken zijn.
 - c. Zorg dat kinderen snel kunnen doorstromen naar reguliere opvang of (tijdelijke) huisvesting in een gemeente waar zij mogen blijven nadat zij een asielstatus hebben. Met name voor kinderen die nu in grootschalige evenementenhallen en tenten verblijven is dit van groot belang voor hun sociale en fysieke veiligheid.
 - d. Zet zo veel mogelijk in op verblijf op één locatie. Om de continuïteit van de zorg en het onderwijs te waarborgen en ontwikkelingsschade bij kinderen te voorkomen hebben zij een veilige en vaste plek nodig waar zij langere tijd kunnen verblijven.
 - e. Maak het mogelijk dat kinderen met familie in Nederland bij hen kunnen logeren als zij dat wensen, op basis van een administratieve plaatsing (met COA-vergoeding, zorgregeling en meldplicht zodat ze in beeld blijven voor procedure).
 - f. Zorg dat onbegeleide kinderen en kinderen in gezinnen zo snel mogelijk naar een speciaal voor deze doelgroep ingerichte (structurele en kleinschalige) opvang kunnen, zodat zij goed begeleid kunnen worden.

- 2. Een deugdelijke administratie en registratie van alle bewoners, in het bijzonder kinderen.**
 - a. Zorg dat alle bewoners en in het bijzonder kinderen goed geregistreerd staan en heb hierbij aandacht voor eventuele kwetsbaarheden binnen het gezin of van een individueel kind.
 - b. Besteed hierbij aandacht aan het signaleren van eventuele onbegeleide kinderen, en verwijs hen door naar de juiste instanties.
 - c. Breng zo snel mogelijk in kaart welke psychosociale behoeften kinderen hebben.
 - d. Welke voorzieningen en activiteiten nodig zijn om te voldoen aan een veilige en kindvriendelijke leefomgeving.

3. Leefomstandigheden aanpassen aan de belangen en veiligheid van kinderen.

- a. Laat gezinnen bij elkaar in een afsluitbare woon/slaapruimte verblijven, zorg voor aparte douche- en toiletfaciliteiten voor kinderen en gezinnen en laagdrempelige begeleiding.
- b. Zorg voor stabiele wiferverbinding, zodat kinderen met familieleden kunnen bellen, toegang hebben tot informatie en effectief onderwijs kunnen volgen. Wanneer mobiele units geplaatst worden kunnen deze als Open Leercentrum functioneren.
- c. Bied bewoners leefgeld en laat hen zelf koken, zodat ouders niet volledig afhankelijk zijn van het voedsel dat wordt aangeboden. Uit onderzoek is gebleken dat kleine kinderen slecht eten in noodopvanglocaties waar geen leefgeld beschikbaar is of kookfaciliteiten zijn.
- d. Aanstellen van een coördinator kinderactiviteiten en aparte en deskundige aanspreekpunten voor kinderen (contactpersoon kind met een 'overall view' op het welzijn en de veiligheid van kinderen in de opvang en/of een vertrouwenspersoon).

4. Veiligheid van kinderen wordt gemonitord en is in beeld.

- a. Zorg voor toezicht ook 's nachts op het terrein en ook in de toilet- en douchegebouwen.
- b. Zorg voor afsluitbare, aparte en schone toilet- en douchegelegenheden.
- c. Monitor zorgvuldig of de veiligheid voor bewoners wel gewaarborgd is. Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat het gebrek aan privacy tot een onveilig gevoel en onveilige situaties kan leiden en bij ouders en kinderen en stress veroorzaakt.
- d. Stel een aandachtsfunctionaris van de Meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld aan. Bied training aan alle medewerkers zodat zij huiselijk geweld en kindermishandeling kunnen signaleren.

5. Duidelijkheid over de asielprocedure.

- a. Bied snel duidelijkheid over de asielprocedure: zorg dat er altijd een vertegenwoordiger van Justitie/IND is om vragen te beantwoorden over de asielprocedure, algemeen en specifiek.
- b. Zorg voor een spreekuur/voorlichting speciaal voor kinderen via Time4You (VWN).
- c. Zorg voor toegang tot tolken.

6. Spoedige toegang tot regulier onderwijs, bij voorkeur buiten de (nood)opvanglocatie.

- a. Onderzoek of een (taal)school aanwezig is in de buurt van de noodlocaties zodat die niet opnieuw hoeft te worden opgezet en zorg dat gemeenten actief handelen bij de bemiddeling met schoolbesturen.
- b. Zorg dat kinderen zo snel mogelijk naar school kunnen gaan, bij voorkeur buiten de opvanglocatie en op een reguliere school. Dit geeft de structuur en stabiliteit die in noodopvanglocaties vaak niet aanwezig is en de kans om spelender- en lerenderwijs

contacten op te doen. Uit onderzoek blijkt dat kinderen in voormalige noodopvanglocaties vaak weken tot maanden moeten wachten om toegang tot onderwijs te verkrijgen.

- c. Investeer in scholen en leerkrachten om psychosociale ondersteuning voor kinderen in de klas toegankelijk en laagdrempelig te maken. Dit betreft zowel scholen voor nieuwkomers als reguliere scholen.
- d. Zorg voor aparte ruimten met computers waar kinderen hun huiswerk kunnen doen en zich terug kunnen trekken.

7. Spoedige toegang tot de juiste medische en mentale zorg

- a. Zorg dat er op elke opvanglocatie toegang is tot jeugdgezondheidszorg (JGZ), ook in verband met eventuele traumaverwerking en toegang tot startvaccinaties.
- b. Doe een uitgebreide medische screening met oog voor zowel de fysieke als de psychische gezondheid, toegespitst op kinderen (en plaats ouders en kinderen naar een andere opvang als dat vanwege kwetsbaarheid nodig is).
- c. Zorg dat GZA structureel aanwezig is zodat actuele medische en mentale zorgvragen beantwoord worden en stel specialistische tweedelijns zorg en jeugdhulptrajecten niet uit.
- d. Zorg voor een goed aanbod aan psychosociale ondersteuning en zorg, bijvoorbeeld door collectieve activiteiten (zoals TeamUp, de Vrolijkheid, MindPower, specifiek voor jongeren).

8. Faciliteer activiteiten, participatie en informatievoorziening voor kinderen.

- a. Faciliteer (leeftijdseigen) activiteiten voor kinderen zoals sport, spel, kunst, creativiteit en informatievoorziening ter bescherming van het psychosociaal welzijn; samen met landelijke organisaties zoals TeamUp, Time4You en de Vrolijkheid en met organisaties (o.a. sportverenigingen) uit de buurt.
- b. Zorg voor voldoende en structurele financiering om deze activiteiten plaats te laten vinden.
- c. Geef omwonenden, zelforganisaties en andere betrokkenen veel ruimte om activiteiten op te zetten. Betrek kinderen bij de organisatie.
- d. Zorg voor voldoende recreatie- en speelruimtes voor kinderen waar zij ongehinderd en veilig kunnen spelen. Zorg ook voor een veilige en schone ruimte voor kleine kinderen om in rond te kruipen, zodat zij niet in hun motorische ontwikkeling worden gehinderd.
- e. Creëer fysieke veilige ruimten in opvanglocaties waar kinderen kunnen samen komen, contacten leggen, ideeën en zorgen delen en hun stem kunnen laten horen, ook in politieke fora. Uit onderzoek is gebleken dat dit bijdraagt aan het gevoel van veiligheid en emotionele stabiliteit.
- f. Betrek bewoners en ook kinderen vanaf het begin bij het reilen en zeilen in de opvang (bijvoorbeeld via een bewonersraad).